

Рецензия

за дисертационния труд на Иванка Сакарева

на тема: *Проблеми на еквивалентността при превода на български
юридически документи на английски език*

за присъждане на ОНС „доктор“ по научна специалност „Общо и сравнително
езикознание (английски език)“, в професионално направление
2.1. „Филология“

Дисертационният труд на Иванка Сакарева се състои от 156 стандартни страници, от които 125 са същински текст, 25 страници – приложения и 6 страници - библиография. По този начин изследването отговаря на изискванията на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му.

В увода авторката представя мотивацията си за избора на темата, целите и задачите на изследването, принципите на оформяне на езиковия корпус, методологията и моделът на анализ.

Авторката отбелязва, че интересът ѝ към темата възниква от нейната практика от една страна като преводач на юридически документи и като преподавател по Специализиран превод в специалностите Приложна лингвистика и Английска филология. Наблюденията от практическата ѝ дейност и вариациите в преводите както на други преводачи, включително и заклетите преводачи на юридически документи, така и преводните варианти на студентите по време на практическите занятия на студентите, задават евристичната мотивация за задълбочаване и разработване на дисертационния труд. По този начин поставянето на теоретични проблеми и търсенето на логични отговори на възникналите проблеми за преводните еквиваленти на термини и терминологични фрази в избраните юридически документи, произтича от пряката необходимост на преводаческата практика за установяване на еквивалентност, което е теоретично аргументирано и директно приложимо в преводаческата дейност. В този план дисертационният труд като цяло може да бъде определен като теоретико-приложен, свидетелство за което е и приложеният накрая на труда глосар на проблемните термини.

Изборът на трите типа документи, а именно нотариален акт, нотариално пълномощно и нотариална декларация, основателно е мотивиран от авторката като най-често срещаните в нейната преводаческа практика документи за превод от български на английски, във връзка с нарастващия брой на англоговорящи преселници, придобили или придобиващи недвижима собственост в югозападния регион.

Поставените цели са четири – две теоретични и две практически (с. 8) – да се опишат характеристиките на юридическия текст като жанр, да се сравнят приликите и разликите в юридическия текст в българския и английския език; да се сравнят и анализират различни преводи на един и същ български документ и да се формулират насоки за правилен превод и да се изработи глосар на най-често употребяването на термини и фрази.

Лингвистичният корпус се състои от 273 термина, 17 абривиатури, 38 колокации, 24 терминологични фрази и 4 подчинени изречения (с. 9). Въпреки че на пръв поглед корпусът не изглежда достатъчно убедителен като обем, последвалият анализ показва, че той обхваща всички езикови елементи, които съставят текстурата на трите изследвани юридически документа.

Първа глава е разделена на три основни части, първата от които е посветена на общите принципи на превода и в частност на специализирания превод. Сакарева предлага свой поглед като предлага автори и цитати, отнасящи се до принципите на превода от гледище на езика като отразител на културни и социални различия, което е важно при последвалия във втора глава анализ (Сапир, Якобсон). Сериозно внимание се обръща на принципите на еквивалентност и адекватност (Найда), като се приемат неговите схващания за формална и функционална еквивалентност и които са важни опорни точки при анализа, особено при превода на юридически документи, които имат определена и различна в различните култури конвенционална форма. Важно е извеждането и на принципите на текстовия анализ (Богранд и Дреслер) при специализирания превод, което има пряко отношение към интерпретацията на преводите, които съставят корпуса. Авторката се спира частично и върху въведения от Флорин и Влахов термин *реалии*, както и върху стила. Един недостатък, според мен, в тази част, въпреки изчерпателността и демонстрираното познаване на основните трудове, са прекалено дългите

цитати, както и липсата на обобщение на основните теоретични постановки, което да формулират експлицитно използвания аналитичен инструментариум. Според мен, повечето анализирани примери в дисертацията напълно отговарят на дефиницията на реалии (по Флорин и Влахов), и именно това е определящо при техниките на превод.

Втората част разглежда отношението между езика и закона и цели да дефинира езика на закона като различен тип езиково средство за комуникация. Сакарева правилно възприема вижданията на водещи специалисти като Матила, Као, Алкарас и Хюс. Добро впечатление прави фактът, че повечето цитирани автори с изключение на Батия и Шарчевич, са съвременни – от периода 2006 – 2014 година. Авторката показва добра ориентация в сложната проблематика на това какво представлява юридическият език, който покрива огромно поле от социални сфери и сам по себе си може да се разглежда като езиково отражение на социалния дискурс.

Логично, третата част на главата се съсредоточава върху разликите между англо-саксонското и континенталното право, първото от които е базирано на доктрината на прецедента, а второто – на римското граждански право. Двата типа са принципно различни и имат различен регулаторен ефект при установяването както на междуличните социални отношения, така и при регулативните отношения между индивида и държавата в англоезичните в сравнение с останалите европейски страни. Според мен, директното цитиране понякога е прекалено дълго и може да бъде избегнато. От друга страна, по мои наблюдения е обща грешка в много дисертационни трудове, които са първи опит за създаване на цялостен академичен текст.

Втора глава е същинската част от дисертационния труд. Тя обхваща 80 страници е разделена на две части – първата представлява последователен анализ на превода на трите типа документи – нотариален акт, нотариално пълномощно и нотариална декларация, а втората се фокусира върху терминологичните и структурни различия в съпоставяните текстове, които водят до грешки в превода. В началото авторката правилно цитира Алзакар и Хюс (2014), които казват, че трудностите при превода на такъв тип документи възникват по две причини – асиметрията между езиковите системи, от една страна, и асиметрията между англосаксонското и европейското традиционно

законодателство. От тези две перспективи се осъществява и последващия анализ на корпуса.

Езиковият материал се класифицира в три групи: технически, полутехнически (смесени) и всекидневно употребими термини. Анализът на всеки термин или терминологичен израз следва следната технология – представят се екцерпирани примери от наличните превод и последователно се коментират значенията на термина или на отделните компоненти във фразата с помощта на тълковни и юридически речници (най-често Dictionary of Law 2013 и Black's Law Dictionary, 1979), както и от гледище на съществуващите конвенционални колокации в юридическата употреба. Терминологичното значение на изходния термин и преводният му еквивалент се изследва и в светлината на тълкуването им в съществуващите английски и български законови парадигми. Главата е структурирана в речникови статии според реда на появата им в изходните документи. След анализ на значенията им и обичайната им употреба като юридически термини, авторката отхвърля неприемливите варианти и предлага един, а в някои случаи и повече, подходящи еквиваленти, които са включени в глосаря. Анализът е методичен и задълбочен и свидетелства за компетентността на автора в областта на специализирания юридически превод.

Заключенията на авторката в края на дисертационния труд са обобщение на резултатите от анализа. Авторката посочва три основни причини за неадекватен превод, а именно: първо, съществуването на преводен еквивалент, но разминаване в концептуалното съдържание; второ, съществуване на преводен еквивалент с частично или пълно съвпадение в концептуалното съдържание, но вариативна узуална употреба в различните контексти; и трето, липса на какъвто и да е преводен еквивалент в езика цел. Списъкът на препоръките към преводачите на юридически текстове на стр. 123 е много полезен за практиката както на професионалните преводачи на юридически текстове, така и като методически стъпки в обучението по специализиран превод. Тук бих отбелязала, че би било добре при подготовката на текста за публикуване, авторката да направи статистическо изследване, което да представи какви са пропорциите между трите групи случаи.

В заключение, смятам, че предлаганият дисертационен труд е иновативен с оглед слабото, почти несъществуващо поле на изследвания в

тясната област на специализирания превод на юридически текстове и предвид възможността за пряко практическо приложение на резултатите, в който Сакарева показва зрялост и способност за научен анализ. Тя предлага аргументирани решения на конкретните казуси с оглед превъзможване на езиковата и културната асиметрия между двата изследвани езика. Смятам, че въпреки посочените в рецензията недостатъци, работата - резултат на дългогодишен труд и задълбочен интерес в областта на юридическия превод, притежава всички необходими качества на дисертационен труд.

Авторефератът отразява пълно и адекватно текста на дисертационния труд. Приносните моменти са описани изчерпателно и напълно отговарят на достойнствата на труда, неговата актуалност и теоретико-практическа ориентираност.

В заключение, убедено предлагам на уважаемото научно жури да гласува присъждането на научно образователната степен „доктор“ по Общо и сравнително езикознание (английски език) в професионално направление 2.1, „Филология“, област на висше образование „Хуманитарни науки“ на Иванка Славчова Сакарева.

Изготвил рецензията:

Доц. д-р Елисавета Бояджиева

14 август 2017 г.

София